

**HUKUMAN ALTERNATIF DI MAHKAMAH SYARIAH: KEPERLUAN
PENAMBAHBAIKAN PERUNTUKAN PERUNDANGAN SYARIAH NEGERI-
NEGERI**

***Syariah Court's Alternative Sentences: The Need for Improvement of the States' Shariah
Legal Provisions***

Jasri bin Jamal¹
Hasnizam bin Hashim²

Abstrak

Pelaksanaan hukuman alternatif dapat memberi pilihan kepada mahkamah syariah dalam menghadapi kekangan bentuk hukuman sedia ada dengan matlamat untuk memulihkan pesalah berbanding menghukum mereka semata-mata. Walau bagaimanapun, banyak aspek perlu dikaji secara terperinci dan mendalam terutamanya dari segi punca kuasa atau peruntukan undang-undang berkaitan bagi mengelakkan sebarang masalah perundangan berbangkit. Ini kerana setiap negeri mempunyai hak kuasa eksklusif untuk membuat perundangan dan tafsiran yang berkaitan dengan undang-undang Islam sebagai mana yang diperuntukkan oleh Perlembagaan Persekutuan. Sebagai langkah pemula dalam melihat kebolehlaksanaan hukuman ini di Mahkamah Syariah, kewujudan punca kuasa atau peruntukan dari sudut undang-undang dalam perundangan syariah negeri-negeri adalah merupakan perkara utama yang perlu dilihat terlebih dahulu berbanding perkara-perkara lain. Oleh yang demikian, kajian yang menggunakan pendekatan kualitatif ini akan menjelaskan peruntukan perundangan sedia ada dan mencadangkan penambahbaikan terhadap beberapa aspek yang dilihat penting sebagai langkah awal ke arah persediaan pelaksanaan hukuman alternatif yang lebih sistematik di Mahkamah Syariah. Kajian mendapati sekiranya peruntukan undang-undang ini berjaya diselaras dan dinyatakan secara jelas di dalam Akta dan Enakmen Negeri-Negeri, hukuman alternatif akan dapat dilaksanakan secara lebih meluas sekali gus dapat mengelakkan pertikaian dari sudut perundangan dan punca kuasa.

Kata kunci: Mahkamah Syariah, Hukuman Alternatif, Peruntukan Undang-Undang

Abstract

Implementing alternative sentence is said able to give the court more options to deal with the restriction of the already existing sentences or punishments with the intention to rehabilitate the offender rather than just simply punishing them. However, there are many aspects that are needed to be studied exhaustively especially from the aspect of the source of power or related legal provisions to avoid any arising legal problems. It is because every state had their exclusive power to legislate provisions and to make interpretations relating to Islamic law as provided by the Federal Constitution. As the initial step to see how far this sentence can be

¹ Prof Madya Dr., Fakulti Undang-Undang, Universiti Kebangsaan Malaysia. E-Mail: jasri@ukm.edu.my.

² Hasnizam bin Hashim, Pelajar Ijazah Doktor Falsafah, Fakulti Undang-Undang, Universiti Kebangsaan Malaysia. Artikel ini adalah sebahagian daripada tesis penulis. E-Mail: hasnizam@usim.edu.my. Penulis juga merupakan Pensyarah di Fakulti Syariah & Undang-Undang, USIM.

implemented in Syariah Court, the existence of a source of power or legal provisions in states' Syariah legislation should be viewed as the priority before anything else. Hence, this qualitative approach study will explain about the existing provisions and suggest improvement of some aspects that are deemed important as the first step to prepare for the implementation of a more systematic alternative sentence in the Syariah Court. The study found that if the provisions successfully coordinated and clearly stated in the Act and the States' Enactment, the alternative sentence can be carried out more extensively thereby preventing disputes from the legal perspective and the power source.

Keywords : Syariah Court, Alternative Sentences, Legal Provisions.

PENDAHULUAN

Kepentingan untuk mencadangkan bentuk hukuman baru sebagai alternatif kepada bentuk hukuman sedia ada yang dijatuhkan ke atas pesalah syariah di Malaysia pada hari adalah merupakan suatu keperluan bagi mentransformasi dan seterusnya memperkasa Institusi Kehakiman Islam Negara dalam usaha untuk menjadikannya sentiasa relevan dengan suasana dan keadaan semasa.³ Pendekatan dan bentuk hukuman Takzir yang dilaksanakan di Mahkamah Syariah pada masa kini perlu dipelbagai sesuai dengan perubahan zaman yang menuntut kepada kepelbagaian mekanisme dalam mencapai keadilan.⁴ Walaupun Seksyen 2, Akta Mahkamah Syariah (Bidang Kuasa) Jenayah 1965 (Pindaan 1984) [Akta 355] memperuntukkan hukuman berbentuk denda, penjara dan sebatan, namun kecenderungan penghakiman menyaksikan hanya hukuman denda pada kadar yang rendah sahaja menjadi pilihan.⁵ Kadar denda yang dikenakan ini pula tidak diketahui sejauh mana kesesuaian dan keberkesannya dalam menyedarkan pesalah syariah dan menjadi elemen pencegahan kepada orang lain daripada melakukan perbuatan yang sama.⁶ Selain itu, perbezaan peruntukan dan bentuk hukuman bagi kesalahan jenayah syariah yang sama antara negerinegeri juga turut memperlihatkan akan kepentingan untuk mengkaji semula asas dan objektif utama yang hendak dicapai dalam menghukum pesalah syariah pada masa kini.⁷

Dalam keterbatasan hukuman yang diperuntukkan oleh Akta Mahkamah Syariah (Bidang Kuasa Jenayah) 1965 pindaan 1984 ini, sebenarnya masih ada ruang yang membolehkan para hakim menjatuhkan hukuman selain denda, penjara dan sebatan. Hukuman yang dimaksudkan oleh penulis ialah hukuman alternatif berbentuk perintah pemulihan yang merangkumi hukuman khidmat masyarakat, bon berkelakuan baik, kaunseling, kelas fardu

³ Hasnizam Hashim & Jasri Jamal. 2014. "Transformasi Mahkamah Syariah Di Malaysia: Keperluan Kajian Semula Terhadap Bentuk Hukuman Bagi Kes-Kes Jenayah Syariah". *Ulum Islamiyyah*. Negeri Sembilan: Penerbit Usim. Vol. 12 (June) 2014, hlm. 99-100.

⁴ Ahmad Mohamed Ibrahim. 1997. *Pentadbiran Undang-Undang Islam Di Malaysia*. Kuala Lumpur: Institut Kefahaman Islam Malaysia (IKIM), hlm. 10. Keperluan untuk melakukan semakan semula bentuk hukuman takzir bagi memastikannya sentiasa relevan dengan situasi dan keadaan semasa sebenarnya telah dibincangkan oleh ramai sarjana Islam. Antaranya Abdul Aziz Amir dalam kitabnya *Al-Ta'zir fi al-Syariyyah al-Islamiyyah*, Abdul Qadir 'Audah dalam kitabnya *Al-Tasyri' Al-Jinai Al-Islamiy*, Ahmad Fathi Bahnasi dalam kitab *Al-Mausuah al-Jinaiyyah fi al-Fiqh al-Islami* dan ramai lagi.

⁵ Siti Zubaidah Ismail. 2012. Kajian Semula Terhadap Undang-Undang Jenayah Syariah. Dlm. Siti Shamsiah Md Supi (pnyt.). *Korpus Undang-Undang Islam Di Malaysia: Semakan Dan Cabaran*. Kuala Lumpur: Institut Kefahaman Islam Malaysia (IKIM), hlm. 113-114.

⁶ Zainul Rijal Abu Bakar & Nurhidayah Muhd Hashim. 2008. *Isu-Isu Syariah di Malaysia*. Shah Alam: Pusat Penerbitan Universiti (UPENA) UiTM, hlm. 90-94.

⁷ Hasnizam Hashim & Jasri Jamal. 2014. "Transformasi Mahkamah Syariah Di Malaysia: Keperluan Kajian Semula Terhadap Bentuk Hukuman Bagi Kes-Kes Jenayah Syariah". *Ulum Islamiyyah*. Negeri Sembilan: Penerbit Usim. Vol. 12 (June) 2014, hlm. 99.

ain, kelas pemantapan akidah, program di Masjid dan sebagainya. Perbincangan awal mengenai hukuman alternatif di mahkamah syariah telah di adakan pada 1 November 2011 bertempat di Shah Alam Selangor. Seminar Hukuman Alternatif Pelaksanaan dan Keberkesanan anjuran Bahagian Pendakwaan Jabatan Agama Islam Selangor ini telah dihadiri oleh pengamal undang-undang dan ahli akademik sebagai salah satu jalan penyelesaian alternatif akibat keterbatasan Akta 355.⁸ Walau bagaimanapun, sehingga kini hukuman alternatif ini masih kurang popular dan kurang mendapat sambutan para pengamal undang-undang bagi tujuan pelaksanaannya di Mahkamah Syariah. Salah satu puncanya adalah ketidakjelasan peruntukan undang-undang berkaitan dengannya.⁹ Oleh itu, artikel ini akan membincangkan aspek tersebut dan mencadangkan beberapa penambahbaikan terhadap peruntukan undang-undang sedia ada sebagai langkah ke arah pelaksanaannya yang lebih sistematik.

LATAR BELAKANG MAHKAMAH SYARIAH SERTA BIDANG KUASA MENGHUKUM

Penubuhan Mahkamah Syariah

Kuasa untuk menubuhkan Mahkamah Syariah adalah diperoleh dari Perlembagaan Persekutuan, Senarai II, Jadual Kesembilan, Senarai Negeri.¹⁰

Kecuali mengenai Wilayah Persekutuan Kuala Lumpur, Labuan dan Putrajaya, hukum Syarak dan undang-undang diri dan keluarga bagi orang yang menganut agama Islam, termasuk hukum Syarak yang berhubungan dengan pewarisan, berwasiat dan tidak berwasiat, pertunangan, perkahwinan, perceraian, mas kahwin, nafkah, pengangkatan, kesaharapan, penjagaan, alang, pecah milik dan amanah bukan khairat; Wakaf dan takrif serta pengawalseliaan amanah khairat dan agama, pelantikan pemegang amanah dan pemerbadanan orang berkenaan dengan derma kekal agama dan khairat, institusi, amanah, khairat dan institusi khairat Islam yang beroperasi keseluruhannya di dalam Negeri; adat Melayu; Zakat, Fitrah dan Baitulmal atau hasil agama Islam yang seumpamanya; masjid atau mana-mana tempat sembahyang awam untuk orang Islam, pewujudan dan penghukuman kesalahan yang dilakukan oleh orang yang menganut agama Islam terhadap perintah agama itu, kecuali berkenaan dengan perkara yang termasuk dalam Senarai Persekutuan; keanggotaan, susunan dan tatacara mahkamah Syariah, yang hendaklah mempunyai bidang kuasa hanya ke atas orang yang menganut agama Islam dan hanya berkenaan dengan mana-mana perkara yang termasuk dalam perenggan ini, tetapi tidak mempunyai bidang kuasa berkenaan dengan kesalahan kecuali setakat yang diberikan oleh undang-undang persekutuan; mengawal pengembangan doktrin dan kepercayaan di kalangan orang yang menganut agama Islam; penentuan perkara mengenai hukum dan doktrin Syarak dan adat Melayu.

Di bawah kuasa Perlembagaan Persekutuan, Badan Perundangan Negeri diberikan kuasa untuk mentadbir undang-undang Islam dan semua hal-ehwal Islam di negeri masing-

⁸ Persidangan pertama sebagai pencetus kepada perbincangan mengenai hukuman alternatif ini telah diadakan pada tahun 2011 bertempat di Shah Alam Selangor. Seminar bertemakan 'Hukuman Alternatif: Pelaksanaan dan Keberkesanan 2011' adalah anjuran Bahagian Pendakwaan, Jabatan Agama Islam Selangor.

⁹ YAA Dato' Yusof Musa. Hakim Mahkamah Rayuan Syariah, Jabatan Kehakiman Syariah Malaysia. Forum: Isu dan Cabaran Hukuman Alternatif dalam Undang-Undang Jenayah Islam di Malaysia dalam Seminar Undang-Undang Jenayah Islam Peringkat Kebangsaan 2014 bertempat di Fakulti Undang-Undang UKM pada 23 Disember 2014.

¹⁰ Perlembagaan Persekutuan Malaysia.

masing, kecuali Wilayah Persekutuan yang diletakkan di bawah Persekutuan. Pihak berkuasa negeri akan mewujudkan Akta/ Enakmen/ Ordinan Pentadbiran Islam Negeri, dan di bawah Akta/ Enakmen/ Ordinan inilah Mahkamah Syariah ditubuhkan. Serentak dengan ini juga, di bawah Akta/ Enakmen/ Ordinan ini diperuntukkan bidang kuasa dan juga pegawai-pegawai mahkamah yang akan mengendalikannya.¹¹ Pentadbiran mahkamah ini juga telah diasingkan daripada pentadbiran agama Islam negeri. Oleh sebab itu terdapat Jabatan Kehakiman Syariah Negeri-negeri dan di bawah Jabatan ini, diwujudkan mahkamah-mahkamah yang diketuai oleh Yang Amat Arif Ketua Hakim Syarie Negeri masing-masing.¹²

Bidang kuasa Menghukum

Undang-Undang yang mula-mula memberi kuasa penghukuman dan menerangkan bentuk-bentuk hukuman yang dibenarkan di Mahkamah Syariah ialah Akta Mahkamah Syariah (Bidang Kuasa Jenayah) 1965 [Akta 355]. Akta ini diwujudkan bertujuan memberi bidang kuasa kepada mahkamah-mahkamah yang ditubuhkan di bawah undang-undang negeri untuk mengendalikan kesalahan-kesalahan dan hukuman di bawah undang-undang Islam. Di bawah Akta ini Mahkamah Syariah hanya berkuasa untuk menjatuhkan hukuman penjara tidak lebih daripada enam bulan atau denda tidak melebihi RM1000.00. Pada tahun 1984, Akta ini telah dipinda dan diperuntukkan bahawa Mahkamah Syariah dibenarkan menjatuhkan hukuman maksimum RM5000.00 denda, atau penjara maksimum 3 tahun atau sebatan 6 kali ataupun gabungan antara hukuman-hukuman berkenaan.¹³

Kesalahan-kesalahan yang diperuntukkan hukuman berdasarkan Akta 355 di dalam Undang-Undang Kesalahan Jenayah Syariah negeri-negeri adalah seperti berikut:¹⁴

- i. Kesalahan-kesalahan yang berhubung dengan akhlak, seperti berkelakuan tidak sopan di khalayak ramai dan lelaki berlagak seperti perempuan di tempat-tempat awam.
- ii. Kesalahan-kesalahan seks seperti bercumbuan antara pasangan yang bukan suami isteri, bersekedudukan atau berkhawat, berkelakuan sumbang, berzina, mukadimah zina, liwat, *musahaqah*, hamil atau melahirkan anak di luar nikah dan melacurkan diri.
- iii. Kesalahan-kesalahan berhubung dengan amalan agama seperti mengeluarkan atau menyebarkan kata-kata yang bertentangan dengan hukum syarak, menganjur, menggalak atau melakukan maksiat, meminum minuman yang memabukkan, menjual dan membeli minuman yang memabukkan dan tidak berpuasa di bulan Ramadhan.
- iv. Kesalahan-kesalahan yang berhubung dengan kesejahteraan orang lain seperti menghasut atau memujuk mana-mana perempuan bersuami atau beristeri supaya bercerai, melarikan atau menyebabkan seseorang isteri orang lain meninggalkan rumah tangga yang ditentukan oleh suaminya, melacurkan anak atau kanak-kanak di bawah jagaan, melarikan atau mempengaruhi seseorang perempuan supaya lari dari jagaan ibu bapanya, menjadi muncikari iaitu menjadi orang tengah untuk tujuan menyalahi syarak dan mempertikaikan keIslaman orang lain.
- v. Kesalahan-kesalahan yang berhubung dengan pentadbiran hukum-hukum Islam seperti mengingkari, membantah, melanggar atau mengeji mana-mana kadi/ hakim atau pegawai hal

¹¹ Noor Aziah Mohd. Awal. 2013. *Pengenalan Kepada Sistem Perundangan Di Malaysia*. Selangor: International Law Book Services, hlm 190.

¹² Abdul Monir Yaacob. 2015. *Kehakiman Islam dan Mahkamah Syariah*. Selangor. Universiti Islam Malaysia, hlm. 190-191.

¹³ Akta Mahkamah Syariah (Bidang Kuasa Jenayah) 1965 (Pindaan 1984) [Akta 355]. Lihat juga perbincangan mengenainya dalam Farid Sufian Shuaib. 2008. *Powers and Jurisdiction of Syariah Courts in Malaysia*. Selangor: Lexis Nexis, hlm. 118-120.

¹⁴ Lihat Akta/ Enakmen/ Ordinan Kesalahan Jenayah Syariah Negeri-Negeri.

ehwal agama, mufti, mungkir mana-mana undang-undang yang berkuat kuasa di mahkamah, melanggar dan mengingkari atau menghina mana-mana perintah mahkamah.

- vi. Bersubahat dalam melakukan apa-apa kesalahan di atas.
- vii. Pelbagai kesalahan yang tidak termasuk dalam kategori di atas.

HUKUMAN ALTERNATIF DI MAHKAMAH SYARIAH

Definisi Hukuman Alternatif

Selain daripada hukuman yang telah ditetapkan di dalam Akta Mahkamah Syariah (Bidang Kuasa Jenayah) 1965 (Pindaan 1984), Mahkamah Syariah negeri-negeri melalui peruntukan yang terdapat di dalam Enakmen/ Ordinan Negeri juga berkuasa untuk melaksanakan hukuman alternatif yang lain. Hukuman alternatif, menurut YAA Dato' Yusof Musa, adalah merupakan hukuman selain daripada hukuman penjara, sebat dan juga denda. Dalam erti kata lain, hukuman alternatif di Mahkamah Syariah ialah alternatif atau ganti kepada hukuman-hukuman sedia ada dalam bidang kuasa jenayah Mahkamah Syariah 1984.¹⁵ Sementara itu, Siti Zubaidah Ismail pula berpandangan bahawa hukuman alternatif merujuk hukuman alternatif sebagai ganti kepada hukuman asal. Hukuman asal adalah hukuman yang diperuntukkan di dalam Akta 355. Sebagai contoh, alternatif atau ganti kepada penjara adalah denda manakala kegagalan membayar denda yang dikenakan, alternatifnya pesalah akan dipenjarakan.¹⁶ Walaupun terdapat perbezaan pandangan dari segi definisi, penulis berpandangan bahawa kedua-dua takrifan ini bertepatan sekiranya peruntukan undang-undang di dalam Enakmen Jenayah dirujuk. Berdasarkan kepada peruntukan undang-undang di dalam Enakmen Jenayah, hukuman alternatif dijelaskan sebagai hukuman atau ganti hukuman. Hukuman bermaksud sebagai hukuman dan juga tambahan kepada hukuman yang diberikan manakala ganti hukuman bermaksud hukuman asal diketepikan dan digantikan dengan hukuman lain. Walau bagaimanapun dalam konteks perbincangan mengenai hukuman alternatif, penulis merujuk hukuman alternatif sebagai ganti kepada kesemua hukuman atau hukuman selain daripada yang diperuntukkan di dalam Akta 355.

Matlamat Hukuman Alternatif

Hukuman alternatif mengandungi unsur-unsur pemulihan seperti kaunseling, kerja khidmat masyarakat, kelas fardu ain, kelas pemantapan akidah dan program di masjid.¹⁷ Walau bagaimanapun, pengenaan hukuman alternatif tidak boleh dilaksanakan dengan sewenang-wenangnya. Antara faktor-faktor yang diambil kira dalam pengenaan hukuman alternatif kepada pesalah syariah adalah keseriusan kesalahan yang dilakukan, umur, perwatakan, tahap kesihatan mental dan lain-lain lagi.¹⁸ Hukuman alternatif ini hanya boleh dikenakan ke atas

¹⁵ YAA Dato' Yusof Musa. Hakim Mahkamah Rayuan Syariah, Jabatan Kehakiman Syariah Malaysia. Forum: Isu dan Cabaran Hukuman Alternatif dalam Undang-Undang Jenayah Islam di Malaysia dalam Seminar Undang-Undang Jenayah Islam Peringkat Kebangsaan 2014 bertempat di Fakulti Undang-Undang UKM pada 23 Disember 2014.

¹⁶ Siti Zubaidah Ismail. 2011. 'Hukuman Alternatif dari Perspektif Undang-Undang Syariah. 2011. *Shariah Law Reports*. [2011 ShLR]. 4 ShLR], hlm. xxiv.

¹⁷ Noor Huda Roslan. Ketua Pendaftar, Mahkamah Tinggi Syariah Shah Alam Selangor. 2013. Hukuman Alternatif dari Perspektif Syara' dan Undang-Undang Jenayah Syariah di Malaysia. (Slide Power Point). Konvensyen Perundangan Syariah. Anjuran Bahagian Pendakwaan Jabatan Hal Ehwal Agama Islam Negeri Sembilan bertempat di Bangunan SUK Seremban pada 6 Mac 2013. Slide no 11.

¹⁸ YAA Dato' Yusof Musa. Hakim Mahkamah Rayuan Syariah, Jabatan Kehakiman Syariah Malaysia. Forum: Isu dan Cabaran Hukuman Alternatif dalam Undang-Undang Jenayah Islam di Malaysia dalam Seminar Undang-

pesalah apabila difikirkan wajar oleh Mahkamah bahawa ia boleh suai manfaat bagi pesalah tersebut.¹⁹ Antara objektif utama hukuman alternatif di Mahkamah Syariah adalah seperti berikut:

1- Sebagai platform untuk menyesali, menginsafi dan memperbaiki diri pesalah.

Hukuman alternatif adalah merupakan peluang kedua yang diberikan kepada pesalah terlibat supaya mereka dapat memperbaiki diri agar dapat menjadi warganegara yang patuh kepada undang-undang dan hukum syarak. Pesalah-pesalah yang menjalani perintah pemulihan melalui hukuman alternatif ini akan diberi bimbingan untuk membentuk akidah dan sahsiah diri melalui program-program yang ditentukan. Program-program yang berbentuk kerohanian seperti menghadiri ceramah, solat jemaah dan qiamullail merupakan antara program/cadangan program yang diharap dapat menginsafkan diri mereka serta memantapkan iman. Melalui aktiviti-aktiviti dan kerja kebajikan yang dijalankan, pesalah juga akan dapat memperoleh ilmu yang bermanfaat yang dapat mendidik mereka menjadi ketua keluarga ataupun ahli keluarga yang bertanggung jawab dan berakhlak mulia setelah mereka selesai menjalani hukuman alternatif, sekali gus merupakan solusi kepada gejala sosial dalam masyarakat.²⁰

2- Dapat mengelakkan implikasi negatif pemenjaraan

Jabatan penjara Malaysia berpandangan bahawa penjara seharusnya dijadikan sebagai hukuman terakhir dalam menegakkan sistem keadilan jenayah syariah. Ini kerana pesalah jenayah syariah adalah merupakan pesalah agama dan seharusnya dipulihkan dengan menggunakan pendekatan keagamaan.²¹ Hukuman penjara sedia ada akan memberi impak negatif dan memberi kesan kepada kehidupan pesalah. Pesalah syariah yang dijatuhi hukuman penjara dalam tempoh yang singkat, bukan sahaja tidak dapat mengikuti program pemulihan Program Pembangunan Insan (PPI) di penjara, malahan akan menjejaskan kehidupan mereka dan keluarga mereka akibat daripada berkemungkinan kehilangan pekerjaan. Justeru hukuman alternatif adalah lebih sesuai dan lebih efektif.²² Melalui pelaksanaan hukuman alternatif ini juga, fungsi institusi agama dan ahli kariah dalam membantu proses pemulihan pesalah akan dapat dioptimumkan. Kos pemenjaraan dan perbelanjaan negara juga akan dapat dikurangkan.²³

Undang Jenayah Islam Peringkat Kebangsaan 2014 bertempat di Fakulti Undang-Undang UKM pada 23 Disember 2014.

¹⁹ Siti Zubaidah Ismail. Pensyarah Kanan, Jabatan Syariah dan Undang-Undang, Akademi Pengajian Islam, Universiti Malaya. 2015. Hukuman Alternatif kepada Pesalah Jenayah Syariah dalam Undang-Undang Jenayah Syariah di Malaysia. Persidangan Meja Bulat kali Pertama. Anjuran Grup Penyelidikan FRGS (Kod Penyelidikan: FRGS/2/2013/SSI10/UKM/02/8) bertempat di Hotel Puri Pujangga UKM pada 3 Mac 2015. Slide no 9.

²⁰ Awang Armadajaya bin Awang Mahmud. Timbalan Pendakwa Raya, Jabatan Peguam Negara. 2013. Hukuman Alternatif: Satu Perbandingan di antara Mahkamah Sivil dan Syariah. Konvensyen Perundangan Syariah. Anjuran Bahagian Pendakwaan Jabatan Hal Ehwal Agama Islam Negeri Sembilan bertempat di Bangunan SUK Seremban pada 6 Mac 2013, hlm. 25-26.

²¹ KPj Jamaludin Saad. Pengarah Bahagian Pengurusan Banduan, Jabatan Penjara Malaysia. 2015. Pemulihan Pesalah Syarie. Persidangan Meja Bulat kali Kedua. Anjuran Grup Penyelidikan FRGS (Kod Penyelidikan: FRGS/2/2013/SSI10/UKM/02/8) bertempat di Hotel Puri Pujangga UKM pada 30 April 2015.

²² Jasri Jamal. 2015. "Ulasan Kes: Pendakwa Syarie Iwn Noor Wahida bt Ahmad Azri [2013] 3 Shlr 116". Kanun. Kuala Lumpur: Dewan Bahasa dan Pustaka. Vol. 1. Jil. 27. Januari 2015, hlm. 194.

²³ Abas Bin Nordin . Pengarah Bahagian Pendaftaran, Keurusetiaan dan Rekod, Jabatan Kehakiman Syariah Malaysia, Putrajaya. 2015. Hukuman Alternatif kepada Pesalah Jenayah Syariah dalam Undang-Undang Jenayah Syariah di Malaysia. Persidangan Meja Bulat kali Pertama. Anjuran Grup Penyelidikan FRGS (Kod Penyelidikan: FRGS/2/2013/SSI10/UKM/02/8) bertempat di Hotel Puri Pujangga UKM pada 3 Mac 2015. Slide no 10.

BENTUK-BENTUK HUKUMAN ALTERNATIF DI MAHKAMAH SYARIAH DAN PERUNTUKAN UNDANG-UNDANG MENGENAINYA

1- Bentuk-Bentuk Hukuman Alternatif

Berdasarkan Akta/ Enakmen Prosedur/ Tatacara dan Kesalahan Jenayah Syariah Negeri-Negeri, hanya terdapat 2 bentuk hukuman alternatif iaitu:

(a) Perintah Untuk Berkelakuan Baik (Bon Berkelakuan Baik)

Kaedah pemulihan pesalah melalui hukuman alternatif di Mahkamah Syariah boleh dilihat dari sudut pengeluaran bon berkelakuan baik dan menjaga keamanan. Bon adalah merupakan pelepasan sementara orang yang dituduh dengan mengemukakan cagaran mencukupi dan aku janji Penjamin untuk memastikan kehadiran orang yang dituduh pada setiap hari perbicaraan. Aku janji yang ditandatangani oleh Penjamin di panggil bon jaminan. Syarat-syarat yang dikenakan ke atas orang yang dituduh dan syarat-syarat ikat jamin adalah atas budi bicara dan bidang kuasa mahkamah. Dalam perintah Bon Berkelakuan Baik, pesalah boleh diperintah untuk menghadiri sesi kaunseling, program di masjid, melakukan kerja khidmat masyarakat dan sebagainya.²⁴

(b) Pemulihan di Pusat Pemulihan yang diluluskan/ rumah diluluskan

Selain bon, kaedah pelaksanaan hukuman alternatif di Mahkamah Syariah juga boleh dibuat dengan memerintahkan agar pesalah dihantar ke rumah pemulihan. Kuasa untuk menubuhkan rumah pemulihan ini adalah terletak di bawah Majlis Agama Islam Negeri-negeri. Berdasarkan kepada Enakmen Pentadbiran Agama Islam (Negeri Selangor) 2003, Peraturan-Peraturan Pendaftaran, Pemulihan dan Pengawalan Riqab (Negeri Selangor) 2013 yang berkuatkuasa pada 1 Ogos 2013, 'Rumah Pemulihan' bermaksud mana-mana Rumah Pemulihan yang ditubuhkan di bawah mana-mana undang-undang bertulis yang memberikan pemulihan, rawatan dan perlindungan terhadap *Riqab*.²⁵ Istilah 'Pemulihan' yang dimaksudkan merujuk kepada proses pemulihan melalui latihan dan aktiviti-aktiviti yang tertentu berdasarkan modul, kaunseling dan khidmat nasihat yang teratur bagi mengubah tingkah laku negatif dan membangunkan peribadi di kalangan *Riqab*. Pemulihan yang diberikan merangkumi proses penyembuhan secara klinikal dan rohaniyah melalui agensi yang mempunyai bidangkuasa ke atas *Riqab* bagi menyembuhkan 'penyakit' yang dihadapi.²⁶

2- Peruntukan Undang-Undang untuk Perintah Bon Berkelakuan Baik

Perintah Untuk Berkelakuan baik atau Bon Berkelakuan baik di Mahkamah Syariah adalah diperuntukkan untuk Pesalah Muda dan Pesalah Kali Pertama. Peruntukan in terdapat di dalam kesemua Akta/ Enakmen Prosedur/ Tatacara Jenayah Syariah Negeri.²⁷

(i) Pesalah Muda

'Pesalah Muda' di Mahkamah Syariah ertinya seseorang pesalah yang berumur lebih daripada 10 dan kurang daripada 16 tahun.²⁸ Akta Prosedur Jenayah Syariah (Wilayah-Wilayah

²⁴ n.a., 22 Julai 2016. "Proses Ikat Jamin di Mahkamah". *Laman Web rasmi Mahkamah Negeri Selangor*. <http://selangor.kehakiman.gov.my/?q=node/238>

²⁵ Peraturan Pendaftaran, Pemulihan dan Pengawalan Riqab (Negeri Selangor) 2013, hlm. 5.

²⁶ Peraturan Pendaftaran, Pemulihan dan Pengawalan Riqab (Negeri Selangor) 2013, hlm. 5.

²⁷ Lihat Enakmen Prosedur Jenayah Syariah Negeri-Negeri.

²⁸ Lihat Seksyen 2, Akta Prosedur Jenayah Syariah (Wilayah-Wilayah Persekutuan) 1997 (Akta 560).

Persekutuan) 1997 (Akta 560) memperuntukkan Bon Berkelakuan Baik di bawah Seksyen 128, bahawa:

- (1) *Apabila mana-mana pesalah muda disabitkan di hadapan mana-mana Mahkamah atas apa-apa kesalahan yang boleh dihukum dengan hukuman denda atau pemenjaraan, Mahkamah itu hendaklah, sebagai ganti apa-apa tempoh pemenjaraan kerana keingkaran membayar denda atau hukuman pemenjaraan—*
- (a) *memerintahkan pesalah itu dilepaskan selepas teguran wajar diberikan jika difikirkan patut oleh Mahkamah; atau*
- (b) *memerintahkan pesalah itu diserahkan kepada ibu atau bapa atau penjaganya atau saudara dewasanya yang terdekat atau kepada mana-mana orang lain, sebagaimana yang ditetapkan oleh Mahkamah, apabila ibu atau bapa, penjaga, waris atau orang lain itu menyempurnakan bon dengan penjamin, sebagaimana yang dikehendaki oleh Mahkamah, bahawa dia akan bertanggungjawab bagi kelakuan baik pesalah itu selama apa-apa tempoh yang tidak melebihi dua belas bulan; atau, tanpa menghendaki mana-mana orang mengikat apa-apa bon, membuat suatu perintah berkenaan dengan pesalah itu yang memerintahnya supaya berkelakuan baik selama apa-apa tempoh yang tidak melebihi dua tahun dan mengandungi apa-apa arahan kepada pesalah itu mengikut jenis syarat-syarat yang disebut dalam perenggan 130 (a), (b) dan (c) yang difikirkan oleh Mahkamah itu patut diberikan.*

Seksyen 128 (2) Denda Ke Atas Ibu bapa

(2) *Mahkamah yang di hadapannya seorang pesalah muda disabitkan boleh, sebagai tambahan atau sebagai ganti menghukum pesalah itu mengikut cara yang diperuntukkan dalam seksyen ini, mengenakan ke atas ibu atau bapa atau penjaganya denda yang tidak melebihi dua ratus ringgit dalam mana-mana kes yang Mahkamah itu, selepas siasatan ringkas, berpuas hati bahawa ibu atau bapa atau penjaga itu telah, dengan sebab mereka cuai dalam menjaganya dengan sepatutnya atau selainnya, menyumbang kepada salah laku pesalah itu:*

Dengan syarat bahawa tiada ibu atau bapa atau penjaga boleh didenda tanpa dia diberi peluang untuk didengar dan, jika dia berhasrat demikian, mengemukakan keterangan untuk membela dirinya.”.

Seksyen 128 Akta 560 memberi kuasa kepada Mahkamah untuk menggantikan apa-apa tempoh pemenjaraan kerana keingkaran membayar denda atau hukuman pemenjaraan untuk mengeluarkan perintah kepada pesalah muda dengan melepaskan pesalah muda tersebut selepas teguran wajar diberikan; atau memerintahkan pesalah muda itu supaya berkelakuan baik selama apa-apa tempoh yang tidak melebihi dua tahun dengan jaminan daripada kedua ibu bapa atau penjaganya, tertakluk kepada jenis kesalahan yang disabitkan. Selain itu, ibu bapa yang didapati cuai sehingga mengakibatkan anaknya terbabit dengan kesalahan jenayah Syariah juga boleh dikenakan denda yang tidak melebihi dua ratus ringgit.

Berdasarkan Seksyen 128 di atas, hukuman bagi yang diperuntukkan kepada Pesalah Muda atas kesalahan yang dilakukan ialah didenda, atau boleh di penjara. Sebagai alternatif atau ganti pemenjaraan pesalah muda, mereka boleh di lepas dengan teguran; atau bon berkelakuan baik selama 12 bulan. Tanpa bon, pesalah muda dikehendaki berkelakuan baik selama 24 bulan. Sebagai tambahan, ibu bapa boleh didenda RM 200 atas alasan cuai dalam menjaganya. Pembelaan diri dibenarkan.

(ii) Pesalah Kali Pertama

Pertimbangan untuk mengenakan hukuman alternatif juga boleh diberikan oleh hakim apabila melibatkan pesalah kali pertama. Hukuman itu hendaklah sesuatu yang dianggap suai manfaat untuk pesalah berkenaan dengan mengambil kira latar belakang pesalah itu. Lazimnya hukuman ini membabitkan perintah berkelakuan baik. Seksyen 129 Akta 560 memperuntukkan:

- (1) *Apabila mana-mana orang yang bukan seorang pesalah muda telah disabitkan di hadapan mana-mana Mahkamah atas apa-apa kesalahan yang boleh dihukum dengan hukuman pemenjaraan, maka jika didapati oleh Mahkamah itu bahawa dengan mengambil kira watak, latar belakang, umur, kesihatan atau keadaan mental pesalah itu atau kepada hakikat ringannya jenis kesalahan itu atau kepada apa-apa hal keadaan peringan yang dalamnya kesalahan itu telah dilakukan adalah suaimanfaat bahawa pesalah itu dilepaskan dalam cubaan akhlak untuk berkelakuan baik, Mahkamah boleh, dengan tidak menghukumnya serta-merta dengan apa-apa hukuman, mengarahkan supaya pesalah itu dilepaskan apabila dia mengikat bon dengan penjamin-penjamin dan sepanjang apa-apa tempoh sebagaimana yang diarahkan oleh Mahkamah untuk hadir dan menerima penghakiman jika dan apabila dipanggil dan sementara itu hendaklah berkelakuan baik.*
- (2) *Jika Mahkamah yang mempunyai kuasa untuk memperlakukan pesalah itu berkenaan dengan kesalahan asalnya berpuas hati bahawa pesalah itu telah tidak mematuhi mana-mana syarat bonnya, ia bolehlah mengeluarkan suatu waran bagi pemberkasannya.*
- (3) *mana-mana pesalah apabila diberkas dengan mana-mana waran sedemikian hendaklah, jika tidak dibawa dengan serta-merta ke hadapan Mahkamah yang mempunyai kuasa untuk menghukumnya, dibawa ke hadapan seorang Hakim, dan Hakim itu boleh sama ada menahannya melalui waran sehingga masa dia dikehendaki oleh bonnya untuk hadir bagi penghakiman atau sehingga bersidangnya Mahkamah yang mempunyai kuasa untuk menguruskan kesalahan asalnya, atau boleh membenarkan dia mengikat jamin dengan penjamin yang mencukupi dengan syarat dia hadir bagi penghakiman.*
- (4) *Pesalah itu, apabila ditahan sedemikian, boleh dipenjarakan dan waran tahanannya hendaklah memerintahkan supaya dia dibawa ke hadapan Mahkamah yang di hadapannya dia terikat untuk hadir bagi penghakiman atau untuk memberikan jawapan tentang kelakuannya sejak dia dilepaskan.*

Seksyen 129 Akta 560 ini memperuntukkan bagi kesalahan kali pertama sahaja yang disabitkan dengan kesalahan yang boleh dihukum dengan hukuman pemenjaraan. Dari segi hukuman, jika suai manfaat bagi pesalah kali pertama boleh dikenakan bon berkelakuan baik. Antara faktor yang diambil kira dalam penentuan hukuman ialah usia, watak, latar belakang, kesihatan, keadaan mental dan sebagainya.

3- Peruntukan Undang-Undang bagi Penubuhan Pusat Pemulihan

Tidak semua negeri di Malaysia mempunyai peruntukan untuk menubuhkan pusat pemulihan bagi pesalah syariah. Ada 7 buah negeri sahaja yang mempunyai peruntukan tersebut iaitu:

Wilayah Persekutuan

Seksyen 54, Akta Kesalahan Jenayah Syariah (Wilayah-Wilayah Persekutuan) 1997 (Akta 559) memperuntukkan:

Majlis boleh, melalui pemberitahuan dalam Warta, menetapkan mana-mana tempat atau institusi, menjadi pusat pemulihan diluluskan atau rumah diluluskan bagi maksud Akta ini.

Selangor

Seksyen 53, Enakmen Jenayah Syariah (Selangor)(En. 9/95) memperuntukkan:
Majlis boleh, melalui pemberitahuan dalam Warta menetapkan mana-mana tempat menjadi pusat pemulihan diluluskan atau rumah diluluskan bagi maksud Enakmen ini.

Johor

Seksyen 54, Enakmen Kanun Jenayah Syariah (Johor) 1997 (En. 4/97) memperuntukkan:
Majlis boleh, melalui pemberitahuan dalam Warta, menetapkan mana-mana tempat atau institusi, menjadi pusat pemulihan diluluskan atau rumah diluluskan bagi maksud Enakmen ini.

Pulau Pinang

Seksyen 54, Enakmen Kesalahan Jenayah Syariah (Negeri Pulau Pinang) 1996 (En. 3/96) memperuntukkan:

Majlis boleh, melalui pemberitahuan dalam Warta, menetapkan mana-mana tempat atau institusi, menjadi pusat pemulihan diluluskan atau rumah diluluskan bagi maksud Enakmen ini.

Sarawak

Seksyen 51, Ordinan Kesalahan Jenayah Syariah (Sarawak) 2001 (Bab 46/2001) memperuntukkan:

Majlis boleh, melalui pemberitahuan dalam Warta, menetapkan mana-mana tempat atau institusi menjadi pusat pemulihan diluluskan atau rumah diluluskan bagi maksud Ordinan ini.

Terengganu

Seksyen 66, Enakmen Kesalahan Jenayah Syariah (Takzir) (Terengganu) 2001 (En. 7/01) memperuntukkan:

Majlis boleh, melalui pemberitahuan dalam Warta, menetapkan mana-mana tempat atau institusi, menjadi pusat pemulihan diluluskan atau rumah diluluskan bagi maksud Enakmen ini.

Pahang

Seksyen 65, Enakmen Kesalahan Jenayah Syariah (Pahang) 2013 (En. 11/2013) memperuntukkan:

Majlis boleh, melalui pemberitahuan dalam Warta, menetapkan mana-mana tempat tahanan, institusi, rumah atau pusat pemulihan akhlak menjadi pusat pemulihan diluluskan atau rumah diluluskan bagi maksud Enakmen ini.

Sementara itu, negeri-negeri lain masih belum mempunyai peruntukan di dalam Enakmen Kesalahan Jenayah Syariah bagi menubuhkan Pusat Pemulihan. Kuasa bagi menubuhkan Pusat Pemulihan adalah di bawah Bidang Kuasa Majlis Agama Islam Negeri seperti yang diperuntukkan di dalam Enakmen Pentadbiran setiap Negeri kecuali Perlis.²⁹

---

²⁹ Peruntukan-peruntukan tersebut boleh dilihat dalam Seksyen 5(5) Enakmen Pentadbiran Agama Islam Negeri Selangor 2003 (En. 1/03), Seksyen 5(5) Akta Pentadbiran Undang-Undang Islam (Wilayah-Wilayah Persekutuan) 1993 (Akta 505), Seksyen 5(5) Enakmen Pentadbiran Agama Islam (Negeri Johor) 2003 (En. 16/03), Seksyen 5(5) Enakmen Pentadbiran Undang-Undang Islam (Negeri Kedah Darul Aman) 2008 (En 5/08/ En. 9), Seksyen 6 Enakmen Majlis Agama Islam dan Adat Istiadat Melayu Kelantan 1994 (Kelantan), Seksyen 5(5) Enakmen Pentadbiran Agama Islam (Negeri Melaka) 2002 (En. 7/02), Seksyen 5(5) Enakmen Pentadbiran Agama Islam (Negeri Sembilan) 1992 (En. 4/92), Seksyen 5(5) Enakmen Pentadbiran Agama Islam (Negeri Pulau Pinang) 2004 (En. 4/04/ En. 2), Seksyen 116 (o) Enakmen Pentadbiran Undang-Undang Islam (Pahang) 1991 (En. 3/91), Seksyen 5(5) Enakmen Pentadbiran Agama Islam Perak 2004 (En. 4/04), Seksyen 5(5) Enakmen Pentadbiran Undang-Undang Islam (Sabah) 1992 (En. 13/92), Seksyen 5(2)(1)(g) Ordinan Majlis Islam Sarawak 2001 (Bab 41/2001) dan Seksyen 6(5) dalam Enakmen Pentadbiran Hal Ehwal Agama Islam (Terengganu) 2001 (En. 2/01).

ANALISIS DAN CADANGAN PENAMBAHBAIKAN PERUNTUKAN UNDANG-UNDANG BAGI HUKUMAN ALTERNATIF DI MAHKAMAH SYARIAH

1- Analisis Peruntukan Undang-Undang bagi hukuman Alternatif Bon Berkelakuan Baik dan cadangan penambahbaikan

Penelitian dan kajian yang dilakukan oleh penulis ke atas peruntukan berkaitan hukuman alternatif berbentuk Bon Berkelakuan Baik ke atas pesalah muda dan pesalah kali pertama mendapati beberapa aspek perundangan yang perlu di tambah baik di Mahkamah Syariah iaitu:

(a) Keperluan kepada pentafsiran umur bagi pesalah kanak-kanak di Mahkamah Syariah

Berdasarkan Seksyen 2 Akta 560, pesalah muda di bawah perundangan Syariah adalah seseorang pesalah yang berumur lebih daripada 10 tahun dan kurang daripada 16 tahun. Tafsiran umur bagi pesalah muda 10 hingga 16 tahun ini juga adalah tafsiran yang dibuat di bawah Undang-Undang keluarga Islam dan bukannya Undang-Undang Jenayah Islam.³⁰ Sementara itu, tiada tafsiran khusus di buat bagi pesalah kanak-kanak di bawah Perundangan Syariah. Di Mahkamah Sivil, tafsiran umur bagi pesalah kanak-kanak berdasarkan Seksyen 2 Akta Kanak-Kanak 2000 (Akta 611) adalah seseorang yang berumur di bawah 18 tahun. Ketiadaan tafsiran umur yang jelas yang membezakan di antara pesalah muda dan pesalah kanak-kanak akan menyebabkan kesukaran untuk menentukan/ memberikan hukuman alternatif yang bersesuaian sekali gus menggagalkan matlamat pemulihan pesalah tersebut. Justeru adalah dicadangkan agar tafsiran umur ini dapat dibuat dengan jelas bagi membezakan kedua-dua kategori pesalah tersebut agar modul pemulihan yang bersesuaian dapat dirangka dan diberikan.

(b) Keperluan Kepada Pentafsiran Umur yang Seragam bagi Pesalah Muda Syariah

Penelitian penulis mendapati tidak kesemua Enakmen Tatacara Jenayah Syariah Negeri memberikan tafsiran umur yang sama bagi pesalah muda. Perlis umpamanya menetapkan umur pesalah muda adalah di bawah 18 tahun.³¹ Sementara itu, Kedah pula adalah merupakan satu-satunya negeri yang tidak meletakkan tafsiran umur bagi pesalah muda.³² Bagi negeri-negeri lain pula, pesalah muda ditafsirkan sebagai seseorang pesalah yang berumur lebih daripada 10 tahun dan kurang daripada 16 tahun. Tafsiran umur yang tidak seragam akan menimbulkan persoalan tentang apakah asas yang diambil kira dalam penentuan umur dan mengapakah ianya berbeza. Justeru, ia akan memberikan tanggapan negatif masyarakat kepada mahkamah syariah dan dikhuatiri akan menjejaskan kredibiliti mahkamah syariah dalam usaha untuk meningkatkan bidang kuasa jenayah. Ketidakselarasan pentafsiran dalam peruntukan ini akan menyulitkan penguatkuasaan dan pelaksanaan undang-undang dalam sistem perundangan dan kehakiman jenayah syariah negeri-negeri sekiranya hukuman alternatif hendak dilaksanakan. Justeru adalah dicadangkan agar pentafsiran umur ini dapat diseragamkan bagi kesemua negeri-negeri.

---

³⁰ YAA Dato' Yusof Musa. Hakim Mahkamah Rayuan Syariah, Jabatan Kehakiman Syariah Malaysia. 2015. Hukuman Alternatif kepada Pesalah Jenayah Syariah dalam Undang-Undang Jenayah Syariah di Malaysia. Persidangan Meja Bulat kali Pertama. Anjuran Grup Penyelidikan FRGS (Kod Penyelidikan: FRGS/2/2013/SSI10/UKM/02/8) bertempat di Hotel Puri Pujangga UKM pada 3 Mac 2015. Slide no 20.

³¹ Tafsiran umur hanya dibuat bagi pesalah remaja iaitu umur di bawah 18 tahun. Lihat Seksyen 2 Enakmen Prosedur Jenayah dalam Syarak 1993 (Perlis) (En. 7/93).

³² Lihat Seksyen 2, Enakmen Tatacara Jenayah Syariah (Kedah Darul Aman) 2014 (En. 21/2014).

2- Analisis Peruntukan Undang-Undang bagi Pusat Pemulihan dan cadangan penambahbaikan

Kajian terperinci yang dilakukan mengenai ‘rumah pemulihan’ mendapati dua aspek yang perlu ditambah baik iaitu:

(a) Peruntukan dan pelaksanaan peruntukan undang-undang sedia ada

Kuasa untuk menubuhkan rumah pemulihan adalah terletak di bawah kuasa negeri-negeri atau lebih tepatnya Majlis Agama Islam Negeri (MAIN) seperti yang diperuntukkan dalam Senarai 2, Jadual Kesembilan, Perlembagaan Persekutuan. Dari segi peruntukan undang-undang bagi menubuhkan Rumah Pemulihan, hanya 7 buah negeri sahaja mempunyai peruntukan tersebut. Negeri-negeri yang masih belum mempunyai peruntukan undang-undang dalam mana-mana enakmen untuk menubuhkan rumah pemulihan atau pusat bimbingan adalah Perlis, Kedah, Kelantan, Negeri Sembilan, Melaka, Perak dan Sabah. Justeru, sudah sampai masanya enakmen negeri-negeri ini disemak semula agar MAIN dapat diberi kuasa untuk mewujudkan rumah pemulihan bagi maksud penghukuman dan pemulihan pesalah jenayah syariah.

(ii) Tidak semua negeri yang mempunyai peruntukan untuk menubuhkan rumah pemulihan melaksanakan peruntukan tersebut.

Wilayah Persekutuan, Selangor, Johor, Pulau Pinang, Sarawak, Terengganu dan Pahang adalah negeri-negeri yang mempunyai peruntukan di dalam enakmen jenayah negeri masing-masing untuk menubuh dan menghantar pesalah syariah di negeri-negeri berkenaan ke rumah pemulihan. Walau bagaimanapun, sehingga kini, hanya Negeri Selangor sahaja yang merealisasikan peruntukan tersebut dengan menubuhkan Pusat Perlindungan Wanita Baitul Ehsan dan Pusat Pemurnian Akidah Baitul Iman. Keadaan ini mungkin menjadi penyebab mengapa para hakim di negeri selain Negeri Selangor hampir tidak mengeluarkan sebarang perintah penahanan pesalah jenayah syariah di mana-mana pusat bimbingan atau pemulihan Islam.³³ Sekiranya terdapat perintah bersaling untuk menghantar pesalah syariah ke Negeri Selangor sekalipun, bilangan pesalah yang dihantar adalah amat sedikit kerana kesulitan pengurusan.³⁴

Justeru, sudah sampai masanya negeri-negeri yang mempunyai peruntukan untuk menubuhkan pusat pemulihan ini mewujudkannya di negeri masing-masing. Walaupun rumah pemulihan memerlukan kos yang tinggi, tetapi ia perlu difikirkan dan diberi perhatian yang sewajarnya atas dasar untuk menjaga *maslahah* umat Islam. Penubuhan pusat pemulihan adalah di bawah kuasa negeri dan boleh dilaksanakan di negeri-negeri, tidak seperti penjara yang merupakan bidang kuasa persekutuan.³⁵

KESIMPULAN

Selain daripada hukuman yang telah ditetapkan di dalam Akta Mahkamah Syariah (Bidang Kuasa Jenayah) 1965 (Pindaan 1984), kajian mendapati bahawa, Mahkamah Syariah negeri-

³³ Siti Zubaidah Ismail. 2013. Penjara Khas Bagi Pesalah Syariah: Suatu Keperluan?. *Shariah Law Reports*. 2: hlm. vi.

³⁴ YAA Dato' Yusof Musa. Hakim Mahkamah Rayuan Syariah, Jabatan Kehakiman Syariah Malaysia. Forum: Isu dan Cabaran Hukuman Alternatif dalam Undang-Undang Jenayah Islam di Malaysia dalam Seminar Undang-Undang Jenayah Islam Peringkat Kebangsaan 2014 bertempat di Fakulti Undang-Undang UKM pada 23 Disember 2014.

³⁵ Lihat Seksyen 3, Akta Penjara 1995 dan Peraturan-Peraturan (Akta 537).

negeri melalui peruntukan yang terdapat di dalam Enakmen/ Ordinan Negeri berkuasa untuk melaksanakan hukuman alternatif selain yang diperuntukkan di dalam Akta 355. Hukuman alternatif ini lebih berorientasikan pemulihan pesalah berbanding menghukum mereka semata-mata. Ia menepati konsep *Maqasid al-Syariah* dalam memperbaiki diri pesalah. Sehingga kini, terdapat 2 bentuk hukuman alternatif di Mahkamah Syariah iaitu Perintah untuk Berkelakuan Baik (Bon Berkelakuan Baik) dan Pemulihan di rumah yang diluluskan. Bagi pelaksanaan bon berkelakuan baik, hakim boleh mengenakan apa-apa hukuman yang bersesuaian kepada pesalah muda dan pesalah kali pertama. Bagi rumah pemulihan pula, tidak kesemua negeri mempunyai peruntukan bagi menubuhkannya. Sekiranya terdapat peruntukan pun, tidak kesemua yang melaksanakannya. Sehingga ke hari ini, hanya Negeri Selangor sahaja yang merealisasikan peruntukan tersebut dengan menubuhkan Pusat Perlindungan Wanita Baitul Ehsan dan Pusat Pemurnian Akidah Baitul Iman.

Sebelum hukuman alternatif di mahkamah syariah boleh dilaksanakan, beberapa aspek perundangan perlulah ditambahbaik terlebih dahulu bagi memastikan agar ia dapat dilaksanakan dengan lebih lancar, sistematik dan menyeluruh. Cadangan ke arah penambahbaikan ini telah diutarakan oleh penulis sebagai usaha untuk mengatasi sebarang masalah perundangan yang bakal timbul sekiranya aspek peruntukan perundangan ini diabaikan. Kegagalan menambah baik aspek perundangan ini akan menyebabkan hukuman alternatif yang cuba untuk diketengahkan akan menjadi 'terkubur' sekali gus menjadikan mahkamah syariah terus rigid dalam kerangka hukuman Akta 355.

SENARAI RUJUKAN

Abas Bin Nordin. Pengarah Bahagian Pendaftaran, Keurusetiaan dan Rekod, Jabatan Kehakiman Syariah Malaysia, Putrajaya. 2015. Hukuman Alternatif kepada Pesalah Jenayah Syariah dalam Undang-Undang Jenayah Syariah di Malaysia. Persidangan Meja Bulat kali Pertama. Anjuran Grup Penyelidikan FRGS (Kod Penyelidikan: FRGS/2/2013/SSI10/UKM/02/8) bertempat di Hotel Puri Pujangga UKM pada 3 Mac 2015.

Abdul Aziz Amir, 1969. *Al-Ta'zir fi al-Syariyyah al-Islamiyyah*. Kaherah: Dar al-Fikr al-Arabi.

Abdul Monir Yaacob. 2015. *Kehakiman Islam dan Mahkamah Syariah*. Selangor. Universiti Islam Malaysia.

Abdul Qadir 'Audah, 1986. *Al-Tasyri' Al-Jinai Al-Islamiy*. Jilid 1. Beirut: Muassah al-Risalah.

Ahmad Fathi Bahnasi, 1991. *Al-Mausuah al-Jinaiyyah fi al-Fiqh al-Islami*. Juzuk 1. Beirut: Dar An-Nahdah.

Ahmad Mohamed Ibrahim. 1997. *Pentadbiran Undang-Undang Islam Di Malaysia*. Kuala Lumpur: Institut Kefahaman Islam Malaysia (IKIM).

Akta Kanak-Kanak 2001 (Akta 611)

Akta Kesalahan Jenayah Syariah (Wilayah-Wilayah Persekutuan) 1997 (Akta 559)

Akta Mahkamah Syariah (Bidang Kuasa Jenayah) 1965 (Pindaan 1984) (Akta 355).

Akta Penjara 1995 dan Peraturan-Peraturan (Akta 537)

Akta Pentadbiran Undang-Undang Islam (Wilayah-Wilayah Persekutuan) 1993 (Akta 505)

Akta Prosedur Jenayah Syariah (Wilayah-Wilayah Persekutuan) 1997 (Akta 560)

Akta Undang-Undang Keluarga Islam (Wilayah-Wilayah Persekutuan) 1984 (Akta 303)

Awang Armadajaya bin Awang Mahmud. Timbalan Pendakwa Raya, Jabatan Peguam Negara. 2013. Hukuman Alternatif: Satu Perbandingan di antara Mahkamah Sivil dan Syariah. Konvensyen Perundangan Syariah. Anjuran Bahagian Pendakwaan Jabatan Hal Ehwal Agama Islam Negeri Sembilan bertempat di Bangunan SUK Seremban pada 6 Mac 2013.

Enakmen Jenayah (Syariah) (Perak) 1992 (En. 3/ 92)

Enakmen Jenayah dalam Syarak (Perlis) 1991 (En. 4/93)

Enakmen Jenayah Syariah (Negeri Sembilan) 1992 (En. 4/92)

Enakmen Jenayah Syariah (Selangor)(En. 9/95)

Enakmen Kanun Jenayah Syariah (Johor) 1997 (En. 4/97)

Enakmen Kanun Jenayah Syariah (Kedah) 1998 (En. 9/98)

Enakmen Kanun Jenayah Syariah (Kelantan) 1985 (En. 2/85)

Enakmen Kesalahan Jenayah (Syariah) (Sabah) 1995 (En. 3/95)

Enakmen Kesalahan Jenayah Syariah (Negeri Pulau Pinang) 1996 (En. 3/96)

Enakmen Kesalahan Jenayah Syariah (Pahang) 2013

Enakmen Kesalahan Jenayah Syariah (Takzir) (Terengganu) 2001 (En. 7/01)

Enakmen Kesalahan Syariah (Negeri Melaka) 1991 (En. 6/91)

Enakmen Pentadbiran Agama Islam (Negeri Selangor Selangor) 2003 (En. 1/03)

Enakmen Pentadbiran Agama Islam dan Adat Resam Melayu (Pahang) 1982

Enakmen Prosedur Jenayah dalam Syarak 1993 (Perlis) (En. 7/93)

Enakmen Tatacara Jenayah (Perak) 2004 (En. 5/04)

Enakmen Tatacara Jenayah (Terengganu) 2001 (En. 5/01)

Enakmen Tatacara Jenayah Mahkamah Syariah (Negeri Pulau Pinang) 2004 (En 7/04 / En. 5)

Enakmen Tatacara Jenayah Mahkamah Syariah (Negeri Selangor) 2003 (En. 3/03)

Enakmen Tatacara Jenayah Syariah (Kedah Darul Aman) 2014 (En. 21/2014)

Enakmen Tatacara Jenayah Syariah (Negeri Johor) 2003 (En. 19/03)

Enakmen Tatacara Jenayah Syariah (Negeri Melaka) 2002 (En. 9/02)

Enakmen Tatacara Jenayah Syariah (Negeri Sembilan) 2003 (En. 13/03)

Enakmen Tatacara Jenayah Syariah 2002 (En. 8/02)

Enakmen Tatacara Jenayah Syariah 2002 (Kelantan) (En. 8/2002)

Enakmen Tatacara Jenayah Syariah 2004 (Sabah) (En. 9/04)

Enakmen Undang-Undang Keluarga Islam (Negeri Selangor) 2003 (En. 2/03)

Farid Sufian Shuaib. 2008. *Powers and Jurisdiction of Syariah Courts in Malaysia*. Selangor: Lexis Nexis.

Hasnizam Hashim & Jasri Jamal. 2014. "Transformasi Mahkamah Syariah Di Malaysia: Keperluan Kajian Semula Terhadap Bentuk Hukuman Bagi Kes-Kes Jenayah Syariah". *'Ulum Islamiyyah*. Negeri Sembilan: Penerbit Usim. Vol. 12 (June) 2014.

Jasri Jamal. "Pertambahan Bidang kuasa Jenayah Syariah: Impaknya Terhadap Institusi Kehakiman Syariah di Malaysia" dlm. *Shariah Law Reports*. 1 ShLR 2012, 2012.

Jasri Jamal. 2015. "Ulasan Kes: Pendakwa Syarie Iwn Noor Wahida bt Ahmad Azri [2013] 3 Shlr 116". *Kanun*. Kuala Lumpur: Dewan Bahasa dan Pustaka. Vol. 1. Jil. 27. Januari 2015.

Kanun Keseksaan (Akta 574)

Kanun Prosedur Jenayah & Kaedah-Kaedah (Akta 593)

KPj Jamaludin Saad. Pengarah Bahagian Pengurusan Banduan, Jabatan Penjara Malaysia. 2015. Pemulihan Pesalah Syarie. Persidangan Meja Bulat kali Kedua. Anjuran Grup Penyelidikan FRGS (Kod Penyelidikan: FRGS/2/2013/SSI10/UKM/02/8) bertempat di Hotel Puri Pujangga UKM pada 30 April 2015.

Mahmud Saedon Awang Othman. 2000. "Nizam Uqubah dalam Islam dan Perlaksanaannya di Malaysia", dalam Abdul Monir Yaacob & Sarina Othman. *Tinjauan Kepada Perundangan Islam*. Kuala Lumpur: Institut Kefahaman Islam Malaysia.

n.a., 22 Julai 2016. "Proses Ikat Jamin di Mahkamah". *Laman Web rasmi Mahkamah Negeri Selangor*. <http://selangor.kehakiman.gov.my/?q=node/238>

Noor Aziah Mohd. Awal. 2013. *Pengenalan Kepada Sistem Perundangan Di Malaysia*. Selangor: International Law Book Services.

Noor Huda Roslan. Ketua Pendaftar, Mahkamah Tinggi Syariah Shah Alam Selangor 2013. Hukuman Alternatif dari Perspektif Syara' dan Undang-Undang Jenayah Syariah di Malaysia. (Slide Power Point). Konvensyen Perundangan Syariah. Anjuran Bahagian Pendakwaan Jabatan Hal Ehwal Agama Islam Negeri Sembilan bertempat di Bangunan SUK Seremban pada 6 Mac 2013.

Ordinan Kesalahan Jenayah Syariah (Sarawak) 2001 (Bab 46/2001)

Ordinan Tatacara Jenayah Syariah 2001 (Sarawak) (Bab 45/2001)

Peraturan Pendaftaran, Pemulihan dan Pengawalan Riqab (Negeri Selangor) 2013.

Perlembagaan Persekutuan Malaysia

Siti Zubaidah Ismail. 2012. Kajian Semula Terhadap Undang-Undang Jenayah Syariah. Dlm. Siti Shamsiah Md Supi (pnyt.). *Korpus Undang-Undang Islam Di Malaysia: Semakan Dan Cabaran*. Kuala Lumpur: Institut Kefahaman Islam Malaysia (IKIM).

Siti Zubaidah Ismail. 2011. 'Hukuman Alternatif dari Perspektif Undang-Undang Syariah. 2011. *Shariah Law Reports*. [2011 ShLR]. 4 ShLR].

Siti Zubaidah Ismail. 2013. Penjara Khas Bagi Pesalah Syariah: Suatu Keperluan?. *Shariah Law Reports*. 2.

Siti Zubaidah Ismail. Pensyarah Kanan, Jabatan Syariah dan Undang-Undang, Akademi Pengajian Islam, Universiti Malaya. 2015. Hukuman Alternatif kepada Pesalah Jenayah Syariah dalam Undang-Undang Jenayah Syariah di Malaysia. Persidangan Meja Bulat kali Pertama. Anjuran Grup Penyelidikan FRGS (Kod Penyelidikan: FRGS/2/2013/SSI10/UKM/02/8) bertempat di Hotel Puri Pujangga UKM pada 3 Mac 2015.

YAA Dato' Yusof Musa. Hakim Mahkamah Rayuan Syariah, Jabatan Kehakiman Syariah Malaysia. Forum: Isu dan Cabaran Hukuman Alternatif dalam Undang-Undang Jenayah Islam di Malaysia dalam Seminar Undang-Undang Jenayah Islam Peringkat Kebangsaan 2014 bertempat di Fakulti Undang-Undang UKM pada 23 Disember 2014.

YAA Dato' Yusof Musa. Hakim Mahkamah Rayuan Syariah, Jabatan Kehakiman Syariah Malaysia. 2015. Hukuman Alternatif kepada Pesalah Jenayah Syariah dalam Undang-Undang Jenayah Syariah di Malaysia. Persidangan Meja Bulat kali Pertama. Anjuran Grup Penyelidikan FRGS (Kod Penyelidikan: FRGS/2/2013/SSI10/UKM/02/8) bertempat di Hotel Puri Pujangga UKM pada 3 Mac 2015.

Zainul Rijal Abu Bakar & Nurhidayah Muhd Hashim. 2008. *Isu-Isu Syariah di Malaysia*. Shah Alam: Pusat Penerbitan Universiti (UPENA) UiTM.